

ממפתן הרפת

השימוש בקמח אספסת

עלית תנובת החלב וצימצום מנת המזון הגס מעוררים לא פעם את השאלה, האם — במצב הידע שלנו היום — איננו מתקרבים לגבול הסיכון של תהליכים פיזיולוגיים בחיי הפרה? המזון הגס שהננו מגישים איננו תמיד בעל איכות מעולה, ואם הוא מהסוג המשומר (תחמיצים ושחת), הרי חלים בו שינויים, בדרך כלל לא חיוביים, מבחינת תכולת חומרי המזון ואיכותם. כדי למנוע חוסר איזון בתזונה משתמשים בהרבה ארצות, וגם אצלנו, בצמצום מיובשים באופן מלאכותי וטחונים לקמח. ברוב המקומות משמשת אספסת למטרה זו. אין צורך להרחיב את הדיבור על טיבה וערכה של האספסת כצמח מספוא. מהמפורסמות הוא, שהיא „מלכת צמחי המספוא” בגלל הריכוז הגבוה של החלבון, עושרה בקארטין וביסודות קורט, וכפי הנראה בחומרי מזון נוספים, שטיבם טרם נבדק, אך נוכחו בהשפעתם המבורכת על גדילה והנבת חלב. אלה היו הסיבות שבגללן גם אנחנו צירפנו את קמח האספסת לתערובת או שהיינו גשנו אותו כתוספת למנה. לגבי עגלי מרבק ברור היה לנו שבמידה ומנת המזון הגס מצטמצמת עד ל-10% מכלל המנה ולעתים אף לפחות מזה, יש צורך להוסיף גם להם קמח אספסת. בגלל מחירו הגבוה, באופן יחסי, של קמח אספסת מתעורר לפעמים הוויכוח אם בכלל יש צורך במרכיב זה במנת הבקר. לדעתי — אל לנו לוותר על מיכסה קבועה של קמח אספסת בתפריט המזון של כל סוגי בקר, שעשוי לתרום ליציבות המנה בשעה שמרכיבים אחרים משתנים תכופות בהרכבם ובטיבם מפאת סביבות שונות.

קמח אספסת, כאמור, עשיר בחלבון, ובאופן יחסי למזונות מסוגו, עשיר גם באנרגיה (1.5 ק"ג מהווים יחידת מזון), לפיכך אין לראותו כסם־מרפא בלבד. התאית שבקמח זה (באם נקרא צרה האספסת מוקדם, לפני שהתאית הופכת לליגנין) תשפיע לטובה על הסינטזה של שומן החלב.

קמח אספסת מתוצרת הארץ — טיבו מעולה, אך עלינו להעלות כמה דרישות, בפני חברינו מגדלי אספסת, כדי שנפיק את מלוא התועלת ממוצרם זה, והנני למנותן להלן:

1. קציר בשלב מוקדם ככל האפשר של התפתחות הצמח (לא יותר מ-10% צמחים בפריחה);
2. שתובטח תכולת קארטין גבוהה ומניעת חימצונו;
3. אחוז גבוה של חלבון (לא פחות מ-20% חלבון כללי);
4. פירוט הרכב התאית (ליגנין, צלולוזה);
5. פירוט המינירלים בקמח אספסת (סידן, זרחן, יסודות קורט וכו');
6. סטרוקטורה פיזית של התוצר, המתאים לבקר; קר; אין אנו מעוניינים במספוא בצורת אבקה. עלינו לדרוש שקציצי הצמח יהיו באורך של 2.5-3 ס"מ וכבושים במכש מיוחד בצורת רקיקים קטנים.

אם יצרני האספסת ימלאו אחרי דרישות אלה — בטוחני שהשימוש באספסת מיובשת באופן מלאכותי יתפשט ויתרחב. רצוי הדבר להגיש את קמח האספסת:

- (1) בהמשת חודשי החורף והאביב, כשיש ירק חורפי, — 0.5 ק"ג לפרה, 0.25 ק"ג לעגלה ו-0.5 ק"ג לעגל.
- (2) בשבעת חודשי הקיץ והסתיו (כשטיב הירק ירוד, או כשמאביסים מזון משומר וסלקים) — 1 ק"ג לפרה, 0.5 ק"ג לעגלה ו-0.5 ק"ג לעגל.

יש להניח, שבמידה ונגדיל את חלקם של מזונות משומרים בתפריט ילך ויקטן חלקו של המספוא הגס ובוודאי גם נחליף חלק מהחלב בון הטבעי בשיינן. אם נרצה בתנאי תזונה כאלה גם לשמור על תנובת החלב, על מהירות הגדילה והפוריות, שומה עלינו להחשיב באופן מיוחד בהזנת הבקר את קמח האספסת.

שלומה דורי

יפעת, מארס 1966